

HÍRMONDÓ

Balassi Bálint Könyvtár

1997 MIKSZÁTH KÁLMÁN EMLÉKÉV

MIKSZÁTH KÁLMÁN
1847-1910

A Mikszáth-év elé

Oh, a szeretet csodálatos valami! Egy darab az Istenből! Mely nem költözhet el az elröppenő lélekkel, nem zárulhat be a megmerevült testbe, hanem kitör s még halál után is kísér mindenütt, virágok illa-

tában, arcunkhoz csapott, fölvert por alakjában, szél zúgásában, mindenütt beszél hozzánk az ő ékesszóló némaságával...

Évre év jő. Múlnak a napok. Ki mint várja, aszerint röppen vagy vánszorog az idő. Az idő, ami hátán hordozza tudott jövőnk titkait, ismeretlen múltunk tényeit, és meglepetés ér itt is, ott is bennünket.

Ma, amikor írom e sorokat, még az ünnepek előtt járunk. S amikor olvasható lesz, már túl leszünk az óvábúsztatató koccintáson, a számbavétel percein, s talán azt is megfogalmazzuk már, hogy az áremelkedéseken, a bosszantó realitásokon túl mit is hozhat nekünk a 97-es esztendő. A családnak, a rokonságnak, a közösségnek, az országnak.

Hoz-e ételmezt, elegendő ruhát, meleg, fűthető otthont, hoz-e meghitt perceket, lesz-e gyermek, ki velünk kacagjon, s lesz-e felnőtt, ki megértse bennünket? Lesznek-e fényes napok, szép születésnapok? Mosoly röppen arcokra, hiszen eszembe jut a kúria, a horpácsi ház, ahol Mikszáth

elcipázgatva, elborozgatva a jövőre gondolt, s nekünk, nógrádi palócoknak üzengetett. Elmosolyodik. A kúria ma csak rom - miért is kérdjem, ki felel érte - a fények talmiak. Ez is igaz. Mint ahogy Mikszáth szavai is azok: "Nem okos világ ez a mai. De hát iszen a tegnapi sem volt okos. És bizonyára nem lesz az a holnapután sem. Ebben van valami vigasztaló..."

Kemény szavak. Istenem, mi mindent tudhatott Ő. S rádöbbenek, a jövő mégsem gyökértelen. Azt a palócokból kiirtani nem lehet. S ha Mikszáth segít, a fanyar humorú, a felnőtt "gyermekírója", ha újraolvassuk Őt, ha építünk Rá, mint ahogy Ő a nógrádi tájban építkezett, akkor az nekünk is jó, utat mutató.

Kívánom, hogy 1997 egy nagy születésnap legyen minden nógrádinak. Ehhez az élményhez segít Mikszáth öröksége bennünket. Merjünk hát együtt ünnepelni Ővele, oly nagy büszkeségünkkel.

/Fehér Miklós/

Az irodalom hagyományát sohasem készen kapjuk, hanem jelenbeli megértésünkkel magunk is alakítjuk!

MIKSZÁTH SZÜLŐFÖLDJÉN

Mikszáth ébresztése

Csak az ember olvas. ... Ez a legnagyobb emberi ajándék.

Gondold meg, hogy csak az ember olvas!

(Márai Sándor)

A századvéget ennek az új századvégnek a horizontjából fedezzük fel magunknak. Fedezzük fel magunknak!

Mikszáth Kálmán helyét és szerepét az 1997-es év lezárultával kísérjük meg majd megnevezni, kijelölni. Oly sok a megismernivalónk!

Engedjük be otthonainkba. Az emberiség, a barátkozás, az emberközelség remélhetőleg megérint. Talán rácsodálkozunk, hogyan teremődik a köznapi valóságból "művészi valóság". A mű autonóm világában e nyelvből irodalom lett.

Szklabonyáról hódítani meg a világot még ábrándnak is meglepő!

Mit kezdünk az örökségünkkel? Jó gazdaként adagként, józanul használjuk, avagy rajongást mímelve dícsérjük, s az ünnep elmúltával sorsára hagyjuk?

Szándékunk szerint a lehetséges mértékben tesszük valamit azért, hogy ki-ki önbecsülésével arányosan ismerje tájegységünk szülöttjének igazi arcát.

Értékelésének nagy akadályá talán az volt, hogy az irodalomtörténet "komoly" tudomány. Mikszáth viszont elnéző derűvel ábrázolta korát. Világosságáért, érdekességéért még ma is sokan lekicsinylik, sőt visszautasítják. Bármilyen témához, értéktelen eseményhez nyúl is, az azonnal érdekessé, kedvessé és élvezhetővé válik. A gyermekkor, az ifjúság, az indulás élményei mindvégig frissek, üdék maradtak.

A szklabonyai szülőházából indult el és a horpácsi kúriába tért meg. Balassagyarmat zárt világából Pestre került, a távlatok és a lehetőségek városába.

Nem valószínű, hogy rejte maradt volna a kiváló megfigyelő, éles szemű, az élet apró mozzanataira is reagáló és azt festeni is tudó Mikszáth előtt a társadalom igazi képe. A szülőföld mégis elsősorban "esztétikumot" jelentett számára. Szerette.

A reális emberábrázolás valós színeket kölcsönöz a mikszáthi faluképnek. Alakjai élnek. Összhangban vannak a tájjal, hiedelmeikkel, ba-

bonáikkal, sejtelmekkel együtt hitelesnek hatnak.

A szülőfalu mellett a vármegye szolgáltatta a legtöbb nógrádi élményanyagot. Az 1861-es közgyűlés bátor, tiszteletet parancsoló hangulata erősen hatott Mikszáth Kálmán emberi fejlődésére is.

1867-re azonban döntő változás történt. "A Pál név vezetés a mi parlamentünkben, a fordulás jár vele" - írja többek között. A levéltári anyag jóval korábbi képet fest az abszolutizmuskori nógrádi falvakról mint ő.

A vigasztalanság riasztotta és elkeserítette. A közélet színpadán megmutatott kedélyes, szellemes, mosolyognivaló kis családok politikai szélmáhosok feléjték majd fel, akik még a nemzeti múlt hagyományából is frázisokat csináltak, gúnyt űznek. Mikszáth nem gyűlöli, hanem ki-neveti vagy megveti őket.

Nemcsak alakjainak, de színhelyeinek is fellelhető a "földi mása".

Ha majd írásművészetéről mondunk ítéletet, akkor arról is szólunk, hogy prózája helyenként ritmikus felépítésű, a magyar balladai hangzás-világ csendül ki belőle. A "ködmönzapot" - ahogyan írta - elkerülte.

Pestről Szegedre a Szegedi Napló szerkesztője, Enyedi Lukács meghívására érkezik, aki újságírógárdáját "jótollú és jónevű pesti újságíróval" akarta megerősíteni 1878 augusztusában.

A sajtó volt számára a híd, amely a szemlélődésből a cselekvésbe vezetett... (Véber Károly).

/Tolnai Gáborné/

75 ÉVE VÁROS SALGÓTARJÁN

A Trianon előtti Magyarországon (1910) a népesség 12,0 %-a élt törvényhatósági városokban. 1934-ben ez az adat 19,3 %-ra emelkedett. Ebben természetesen Budapest meghatározó volta játszotta a döntő szerepet. A főváros vonzotta az elszakított területek magyarságát, különösen a középosztály tagjait.

A városi népesség számának növekedéséhez hozzájárult az az intézkedés is, amely központilag 11 nagyközségnek, köztük Salgótarjánnak is megadta a lehetőséget a rendezett tanácsú várossá alakulásra.

A várossá alakulás nem volt újkeletű gondolat Salgótarjánban. Szilárdy Ödön helyi földbirtokos már 1908-ban fölvetette a kérdést. A nagyközség képviselőtestülete 1912. december 12-i és 1913. február 13-i ülésén ismét megfogalmazta ezt a célt,

a háború, majd a forradalmak azonban háttérbe szorították az elképzeléseket.

1920 nyarán a Salgótarjáni Ipartestület kezdeményezésére a nagyközségi képviselőtestület bizottságot alakított a várossá alakulás lépéseinek kidolgozására.

Újabb lendületet adott az ügynek 1921 őszén a nagyközségben működő, jelentős gazdasági potenciállal rendelkező iparvállalatok levele: "A községi adófizető polgárság több évtizedes óhaja ismét megnyilvánult, amidőn a polgárság nagy iparvállalatainkkal egyetemben aláírással és kérvénnyel fordult a Tekintetes Képviselőtestülethez azon kéréssel, hogy a nagyközségi szervezet átalakíttassék rendezett tanácsú városi szervezetté."

A képviselőtestület támogatta a kérést

s megrendelte Várady Lajosnál, a Magyar Városok Országos Kongresszusa igazgatójánál a városi szabályrendeletet.

1921 decemberében, az 1886. XXII. tc. 39. par. alapján a nagyközségi előljáróság összeállította a községi választók névjegyzékét. A 15.213 lakosú településen (az 1920. évi népszámlálás adatai szerint) összesen 2.507 választásra jogosult volt - vagyoni és műveltségi cenzus alapján.

A választásra jogosultak a település öt

Újakna, "Hirsch és Frank" gyári lakótelep, üvegyári lakótelep) 1.992 fős lakossága közül 329 fő volt választásra jogosult s 8 képviselőt küldött a képviselőtestületbe.

Mint az adatok mutatják, a 152 tagú városi képviselőtestület egyik felét, 76 főt választás útján delegáltak a testületbe, másik felét, szintén 76 főt, a legtöbb adót fizető állampolgárok, a virilisek közül jelölték ki.

Végül is hosszas előkészületek után a vármegyei törvényhatóság és a bel-

ügyminisztérium jóváhagyását követően, 1922. január 27-én került sor Salgótarján rendezett tanácsú város képviselőtestületének ünnepélyes, alakuló közgyűlésére. A Kijelölő Választmány (Róth Flóris, Lip-tay B. Jenő, Herczegh József, Kiss Gyula) elvégezte munkáját s a képviselőtestület dr.

Kiad.: Révay Sándor St. 1926.

körzetéből kerültek ki. Az egyes körzet (Posta utca, Somlyó utca, Fő utca, Kis utca, Piac tér, Salgó-bányatelep, Pécskő utca, Erzsébet-tér), valamint a kettes körzet (Füleki utca, Úri utca, Külvásártér, Salgó utca, Meszesalja utca, Huta utca, Józsefi-rakodó, Zagyvai-rakodó, Somlyó bányatelep, Vadaskert-pusztja) 9.895 lakója közül választásra jogosult volt 1.129 fő, akik 38 képviselőt választottak meg. A hármas körzet (Salgótarjáni Acélgár telepe, Ponyi pusztja 2.112 lakosa közül 587 volt választásra jogosult és 18 képviselőt választott a képviselőtestületbe. A négyes körzet (Salgótarjáni Kőszénbánya Rt. bányatelepe) 1.214 lakosa közül 462 fő volt választásra jogosult és 12 képviselőt küldött a testületbe: Az ötös körzet (Forgáchakna,

Förster Kálmánt választotta meg Salgótarján polgármesterévé. Az alakuló közgyűlésen előljáróságot választottak, melynek tagjai voltak: Koós Mihály főjegyző, Kováts József, Bodó János, Olaj Gyula jegyzők, Nékám István aljegyző, Katona János pénztárnok, dr. Clementis Kálmán városi orvos, Fiedler Kálmán közgyám és Taub Viktor állatorvos. A városi szabályrendelet értelmében az előljáróság tagjai részt vettek a képviselőtestület munkájában. A nehezen mozgatható 152 tagú képviselőtestületből állandó választmányt alakítottak ki, amely mintegy 15 féle bizottsággal karöltve végezte munkáját.

/Bódi Györgyné/

GYEREKEKNEK

VÉDETT MADARAINK

Akinek családi, hétvégi háza és körülötte kisebb-nagyobb kertje van, örül az ott megjelenő tollas vendégeknek. Madaraink egy része költöző, de sok itt marad nálunk télre is.

Erdeink leggyakoribb harkályfaja a nagy fakopáncs. Egész évben látható a parkokban, ligetekben, kertekben is. Előfordul, hogy az erdőkhöz közeli lakótelepi házak között is megjelenik, egy kis táplálékot remélve. A hímek tarkófeltja piros, a tojóké egyszínű szénfekete. Tavasztól őszig főként lárvákat, bogarakat fogyaszt, télen pedig fenyőbotozokat is bontogat. Hosszú csőrével kiszedegeti a fenyőmagvakat. Az erdők kivágása csökkenti állományuk számát. 1982 óta védett faj. Szorgos rovarpusztításukkal busásan meghálálják védelmüket.

Irodalom: Vörös könyv, Bp.: Akad. K., 1989.

/Füzesi Istvánné/

PÁLYÁZATI FELHÍVÁS

Könyvtárunk Mikszáth Kálmán születésének 150. évfordulója tiszteletére olvasónaplót jelentet meg az általános iskolák 7. és 8. osztályos tanulói részére. Az olvasónaplókat az iskolákban és a gyermekkönyvtárban kérhetik majd az érdeklődők.

ÉVFORDULÓ

Január

NEMES NAGY ÁGNES Budapesten született 1922-ben.

Szünidei nyarait a nyírségi erdők közelségében töltötte, s ez a titokzatos világ későbbi munkásságára is meghatározó volt. Középiskolájának - ahol Aprily Lajos költő volt az igazgató - élénk, pezsgő szellemi légköre segítette sokirányú érdeklődése kibontakoztatását: nyelveket tanult, verseket írt, műfordítással próbálkozott. Tanulmányait később a budapesti egyetem bölcsészkarán folytatta, ahol magyarlátin-művészettörténet szakon végzett. Tanított a Petőfi Gimnáziumban, majd 1958-tól szabadfoglalkozású író volt. Már általános iskolásként jelentek meg versei a Cimbora c. lapban.

Játékos gyermekverseit, meséit, pergő mondókáit szeretettel, szívesen olvassák még a felnőttek is. Irodalmi munkásságáért Kosuth-díjat kapott. Válogatás műveiből:

Bors néni könyve (gyermekversek, mesék, 1983.)

Mennyi minden (gyermekversek, 1975.)

Szókőkút (gyermekversek, mondókák, 1979.)

Lila fecske (gyermekversek, 1965.)

/Máté Lászlóné/

REJTVÉNY

Keressétek meg Bors néni teljes nevét és lakáscímét!

Beküldési határidő: 1997. január 20.

Cím: Balassi Bálint Könyvtár Gyermekkönyvtára
3101 Salgótarján, Pf. 18

VERS

GAZDAG ERZSI

Január

Január, január
mindig hócsizmában jár;
jégbajusza, jégkabátja,
zúzvara a jóbarátja.

Január, január
palotája nyitva áll.
Jégtükörű padlóján
korcsolyázik fiú, lány.

Áll a tánc, áll a bál.
Kicsi szánkó csengve száll.
Meg nem áll tán tavaszig,
mindaddig, míg havazik.

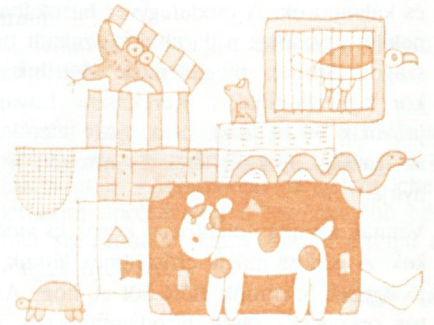
ÚJ KÖNYVEINK

Gerald Durrell: Családom és egyéb állatfajták

A nagy érdeklődésre való tekintettel újra kiadták ezt a könyvet.

Nem csalódtok, ha kezetekbe veszitek. A regény fergeteges humorú, a családot pedig, melynek tagjai a főszereplők, hamar szívetekbe zárjátok majd.

Megismerkedhettek sok érdekes emberrel, különleges állatsereglettel és egy csodás görög szigettel, Korfuval.

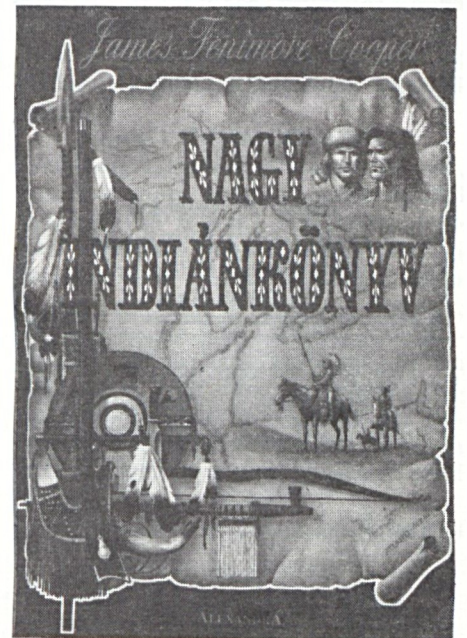
Cooper, Jan Fenimore: Nagy indiánkönyv

1846-ban jelent meg ez a mű magyar nyelven először.

Vadölő, Súlyomszem, Bórharisnya - ki ne hallotta volna ezeket a neveket, aki az indiánregényeket szereti? Olvashatunk benne az észak-amerikai indiánokról, a fehér telepek harcáról, az angol-francia gyarmatosítók viszályairól.

Izgalmas, kalandos történetek és szép természetleírások váltakoznak ebben a könyvben.

/Horváth Andrásné/

ÚJ VIDEOFILMJEINK

Olvasóink figyelmébe ajánljuk a Nemzeti Kulturális Alap támogatásával az elmúlt évben vásárolt művészfilmeket.

A kölcsönzés feltételeiről zenei részlegünkben adunk tájékoztatást.

EXCALIBUR

**"Istenek kovácsolták,
egy varázsló jósolta jöttét.
Király, ki birtokolja."**

Egy kőbe dőlt varázserejű kard várja hosszú ideje azt a férfit, aki meg tudja mozdítani. Artúr, az ifjú király megteszi, amivel hiába próbálkoztak már lovagok és kalandorok. A csodafegyver birtokában nekilát egyesíteni a darabokra szakadt országot. Sorban megjelennek előttünk e kor legkiválóbbjai: a Kerekasztal Lovagjai, akik fölesküdték arra, hogy életüket az igazság, a tiszta lélek és hős tett iránt nyújtják.

Vannak azonban elátkozott korok és vidékek. A gonosz mágia erősebbnek látszik a jó ügynél. Szemünk előtt dől el, hogy Artúr országa a sátán birodalma, vagy az ígéret földje lesz-e.

Íme, egy csodálatos, kegyetlen és kalandos világ: csak az lépjen be, aki bátor és van fantáziája.

A Sir Thomas Malory regényéből készült színes, szinkronizált filmet elsősorban felnőtt olvasóinknak ajánljuk.

A kazetta játékeje 141 perc.

Jó szórakozást kívánunk!

Péntek Esti Muzika

K O J A K Kortárs Jazz Klub

Január 10. 18.00 óra
TONY SCOTT & HORST
JANKOWSKI TRIO:
In Concert Gracious

FAREED HAQUE: Opaque

* * *

Január 24. 18.00 óra
CHICK COREA: Friends
Blodwyn Pig
A.TAlia Terra

Felhívjuk Olvasóink figyelmét, hogy az új évre a könyvtári tagságot változatlan beiratkozási díjakkal újíthatják meg.

1996-os olvasójeggyel a könyvtár szolgáltatásainak igénybevétele 1997. február 28-ig lehetséges.

Események, rendezvények

A Magyar Könyvtárosok Egyesülete Nógrád Megyei Szervezete és a Balassi Bálint Könyvtár szervezésében december 2-án gyermekkönyvtáros továbbképzésre került sor.

Az érdeklődő könyvtárosok és pedagógusok számára Horváth Andrásné, a Balassi Bálint Könyvtár könyvtárosa szolgált praktikus tanácsokkal a szünidei gyermekfoglalkozások szervezéséhez.

Oroszné Katona Anna, a könyvtár igazgatóhelyettese egy idén készült felmérés tanulságait ismertette.

Balogh Ferencné, a veszprémi Eötvös Károly Megyei Könyvtár igazgatóhelyettese a gyermekek könyvtári ellátásának újragondolásáról tartott előadást.

Ezen a napon a könyvtár vendége volt B.HORVÁTH ISTVÁN előadóművész, aki Iskolanyitogató címmel gyerekeknek mutatta be zenés irodalmi műsorát.

Az érdeklődők december végéig tekinthették meg a Salgótarjáni Modell és Makkett Klub 6. modellkiállítását, ahol motorkerékpár-, autó-, repülő- és hajómodellek, harcászati járművek, figurák, csillagháborús makettek, diorámák kerültek bemutatásra.

OROSZ ISTVÁN festőművész tárlata január 4-ig volt látható könyvtárunk kiállító csarnokában.

Januári programajánlat

Január 14-én, 16 órakor nyílik
MIKSZÁTH ÉS A PALÓCFÖLD
címmű kiállításunk.

Megnyitja: dr.Prazmivszky Mihály,
a Mikszáth Kálmán Országos Emlékbizottság titkára, a Mikszáth Kálmán Társaság elnöke,
a Petőfi Irodalmi Múzeum főigazgatója.
Közreműködik: Guthy Éva énekművész.

Salgótarján általános- és középiskolás tanulói, valamint az érdeklődő közönség számára a Balassi Bálint Könyvtár

MIKSZÁTHI FILMNAPOKAT rendez.

A rendezvény keretében Mikszáth Kálmán műveinek filmadaptációi kerülnek bemutatásra, január 15-24-ig.

A Mikszáth Filmnapokat január 14-én 17 órakor megnyitja Korill Ferenc.

Január 26-án (vasárnap) köszöntjük a
MAGYAR KULTÚRA NAPJÁT.

14.30-tól kötetlen beszélgetésre várjuk kulturális életünk szereplőit.

Programjainkra minden érdeklődőt
szeretettel várunk.

A salgótarjáni Dornyay Béla Általános Iskola (Forgách út 1.) a Nógrádi Történeti Múzeummal közösen - Salgótarján várossá nyilvánításának 75. évfordulója alkalmából - honismereti vetélkedőt szervez. A két, iskolai szintű forduló után februárban 3 fős csapatok képviselik az iskolákat. A vetélkedőhöz (Nékem szülőhazám...) rajzpályázattal is lehet kapcsolódni.

A Balassi Bálint Könyvtár szeretettel várja a felkészülni vágyó diákokat.

ZENÉS PIHENŐ

1997. január 31-én, 18 órától
A foglalkozást vezeti:
MÁRTON REZSŐ

NYITVATARTÁS

HÉTFŐ	Szünnap
A földszinti folyóiratolvasó látogatható	10 - 15.30
KEDDTŐL-PÉNTEKIG	10 - 18
Zenei részleg	13 - 18
SZOMBATON	9 - 13

TELEFONSZÁMAINK
Központ 416-777

MELLÉKÁLLOMÁSOK	
Általános tájékoztatás	31
Kölcsönzés, nyilvántartás	28
Szaktájékoztató	25
Gyermekkönyvtár	32
Megyei módszertan, ellátóközpont	20

HÍRMONDÓ Kiadja a Balassi Bálint Könyvtár. Felelős kiadó: Fehér Miklós ig. Megjelenik: havonta HU ISSN 1218-1994. Szerkesztőbizottság: Balogh Zsuzsanna, Bódi Györgyné, Gecse Zsuzsanna, Oroszné Katona Anna, Füzesi Istvánné